

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. sausio 13 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Direktyva 1999/70/EB – Bendrasis ETUC, UNICE ir CEEP susitarimas dėl darbo pagal terminuotas sutartis – 4 ir 5 punktai – Terminuotos darbo sutartys viešajame sektoriuje – Katalikų tikybos mokytojai – „Objektyvių priežasčių“, pateisinančių tokių sutarčių atnaujinimą, sąvoka – Nuolatinis pavaduojančio personalo poreikis“

Byloje C-282/19

dėl *Tribunale di Napoli* (Neapolio teismas, Italija) 2019 m. vasario 13 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. balandžio 3 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

YT,

ZU,

AW,

BY,

CX,

DZ,

EA,

FB,

GC,

IE,

JF,

KG,

LH,

* Proceso kalba: italų.

MI,

NY,

PL,

HD,

OK

prieš

Ministero dell’Istruzione, dell’Università e della Ricerca – MIUR,

Ufficio scolastico Regionale per la Campania,

dalyvaujant

Federazione GILDA-UNAMS,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro antrosios kolegijos pirmininko pareigas einantis pirmosios kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev, teisėjai I. Ziemele, T. von Danwitz, P. G. Xuereb ir A. Kumin (pranešėjas),

generalinis advokatas E. Tanchev,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- YT, ZU, AW, BY, CX, DZ, EA, FB, GC, IE, JF, KG, LH, MI, NY ir PL, atstovaujamų *avvocato* S. Tramontano,
- HD, atstovaujamo *avvocata* F. Sorrentino,
- OK, atstovaujamo *avvocato* V. De Michele,
- *Federazione GILDA-UNAMS*, atstovaujamos *avvocato* T. de Grandis,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocati dello Stato* L. Fiandaca ir P. Gentili,
- Europos Komisijos, atstovaujamos G. Gattinara, M. van Beek ir C. Valero,

susipažinęs su 2021 m. kovo 18 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1999 m. kovo 18 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (toliau – Bendrasis susitarimas), esančio 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (OL L 175, 1999, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 368) priede, 4 ir 5 punktų, 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 1 straipsnio ir 2 straipsnio 2 dalies a punkto bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 21 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant YT, ZU, AW, BY, CX, DZ, EA, FB, GC, IE, JF, KG, LH, MI, NY, PL, HD ir OK (toliau – ieškovai pagrindinėje byloje), kurie dėsto katalikų tikybą valstybinėse mokymo įstaigose, ginčą su *Ministero dell’Istruzione dell’Università e della Ricerca – MIUR* (Švietimo, aukštojo mokslo ir mokslo tyrimų ministerija – MIUR, Italija) ir *Ufficio scolastico Regionale per la Campania* (Kampanijos regiono švietimo tarnyba, Italija) dėl prašymo pakeisti jų terminuotas darbo sutartis į neterminuotas darbo sutartis.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 1999/70

- 3 Direktyvos 1999/70 14 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„[Š]alys signatarės norėjo sudaryti bendrąjį susitarimą dėl darbo pagal terminuotas sutartis, kuriame būtų nustatyti terminuotoms darbo sutartims ir darbo santykiams taikomi bendrieji principai bei būtiniausi reikalavimai; jos išreiškė norą pagerinti darbo pagal terminuotas sutartis kokybę, užtikrinant nediskriminavimo principo taikymą, ir sukurti bendruosius pagrindus, kurie neleistų piktnaudžiauti paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotus darbo santykius.“

Bendrasis susitarimas

- 4 Bendrojo susitarimo preambulės antroje pastraipoje nurodyta, jog šio susitarimo šalys „pripažįsta, kad neterminuotos sutartys yra ir bus bendriausia darbdavių ir darbuotojų darbo santykių forma. Jos taip pat pripažįsta, kad terminuotos darbo sutartys tam tikromis aplinkybėmis atliepia [atitinka] ir darbdavių, ir darbuotojų interesus“.
- 5 Bendrojo susitarimo bendrosios dalies 6–8 ir 10 punktai suformuluoti taip:

„6. kadangi neterminuotos darbo sutartys yra bendriausia darbo santykių forma, padedanti gerinti pagal jas dirbančių darbuotojų gyvenimo kokybę bei darbo rezultatus;

7. kadangi terminuotos darbo sutartys, grindžiamos objektyviomis priežastimis, neleidžia piktnaudžiauti;
8. kadangi tam tikriems sektoriams, profesijoms ar veiklos rūšims būdinga sudaryti terminuotas darbo sutartis, kurios gali būti tinkamos tiek darbdaviams, tiek darbuotojams;

<...>

10. kadangi šis susitarimas nurodo, kad valstybės narės ir socialiniai partneriai turi nustatyti priemones, kurios įgyvendintų šio susitarimo bendruosius principus, minimalius reikalavimus ir nuostatas, atsižvelgiant į kiekvienos valstybės narės situaciją bei į konkrečių sektorių ir profesijų, įskaitant sezoninio pobūdžio veiklą, aplinkybes.“

- 6 Bendrojo susitarimo 1 punkte nurodyta:

„Šio bendrojo susitarimo tikslas yra:

- a) pagerinti darbo pagal terminuotas sutartis kokybę, užtikrinant nediskriminavimo principo taikymą;
- b) sukurti bendruosius pagrindus, kurie neleistų piktnaudžiauti paeiliui sudarinėjant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotus darbo santykius.“

- 7 Bendrojo susitarimo 2 punkto „Taikymo sritis“ 1 dalyje numatyta:

„Šis susitarimas taikomas pagal terminuotas darbo sutartis dirbantiems darbuotojams, kurių darbo sutartį arba darbo santykius apibrėžia kiekvienos valstybės narės teisė, kolektyvinės sutartys ar praktika.“

- 8 Bendrojo susitarimo 3 punkte „Apibrėžimai“ nustatyta:

„1. Šiame susitarime „pagal terminuotą sutartį dirbantis darbuotojas“ – tai asmuo, dirbantis pagal darbo sutartį, tiesiogiai sudarytą tarp darbdavio ir darbuotojo, arba palaikantis tiesioginius darbo santykius su darbdaviu, kai darbo sutarties ar santykių pabaiga nustatoma pagal tokias objektyvias sąlygas, kaip konkreti diena, konkrečios užduoties įvykdymas ar konkretus įvykis.

<...>“

- 9 Bendrojo susitarimo 4 punkto „Nediskriminavimo principas“ 1 dalyje numatyta:

„Pagal terminuotas sutartis dirbantiems darbuotojams negali būti taikomos mažiau palankios darbo sąlygos negu panašioms nuolatinėms darbuotojams vien dėl to, kad jie sudarė terminuotas darbo sutartis ar palaiko terminuotus darbo santykius, nebent ši nevienoda traktuotė yra objektyviai pagrįsta [šis nevienodas požiūris yra objektyviai pagrįstas].“

10 Bendrojo susitarimo 5 punkte „Piktnaudžiavimo prevencijos priemonės“ nurodyta:

„1. Kad būtų neleidžiama piktnaudžiauti paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotas darbo santykius tais atvejais, kai nėra lygiaverčių teisinių priemonių, neleidžiančių piktnaudžiauti, valstybės narės, pasitarusios su socialiniais partneriais pagal nacionalinę teisę, kolektyvines sutartis ar praktiką, ir (arba) socialiniai partneriai, atsižvelgdami į konkrečių sektorių ir (arba) darbuotojų kategorijų reikmes, nustato vieną ar kelias iš toliau nurodytų priemonių:

- a) objektyvias priežastis, pateisinančias tokių sutarčių ar santykių atnaujinimą;
- b) maksimalią bendrą paeiliui sudaromų terminuotų darbo sutarčių ar nustatomų darbo santykių trukmę;
- c) tokių sutarčių ar santykių atnaujinimo skaičių.

2. Valstybės narės, pasitarusios su socialiniais partneriais, ir (arba) socialiniai partneriai tam tikrais atvejais nustato kokiomis sąlygomis terminuotos darbo sutartys ar santykiai:

- a) laikomi „sudarom[omis] ar nustatomais paeiliui“;
- b) laikomi neterminuotomis sutartimis ar [neterminuotais] santykiais.“

11 To paties bendrojo susitarimo 8 punkte „Įgyvendinimo nuostatos“ numatyta:

„1. Valstybės narės ir (arba) socialiniai partneriai gali toliau taikyti arba priimti darbuotojams palankesnes nei šiame susitarime išdėstytas nuostatas.

<...>“

Direktyva 2000/78

12 Direktyvos 2000/78 24 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„[P]rie Amsterdamo sutarties Baigiamojo akto pridėtoje Deklaracijoje Nr. 11 dėl bažnytinių ir nereliginių organizacijų statuso Europos Sąjunga atvirai pripažino gerbianti ir nepažeidžianti pagal nacionalinę teisę valstybių narių bažnytinėms ir religinėms asociacijoms ar bendruomenėms suteikto statuso ir kad ji vienodai gerbia filosofinių bei nereliginių organizacijų statusą. Todėl valstybės narės gali toliau taikyti arba nustatyti specialias nuostatas dėl įprastų [esminių], teisėtų ir pateisinamų profesinių reikalavimų, kurių gali prireikti profesinei veiklai vykdyti.“

13 Šios direktyvos 1 straipsnyje nurodyta, kad jos tikslas – nustatyti kovos su, be kita ko, diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.

14 Tos pačios direktyvos 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

- a) tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu;
- b) netiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar taikomos praktikos tam tikrą religiją ar įsitikinimus išpažįstantys, tam tikrą negalią turintys, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent:
 - i) tas sąlygas, kriterijus ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis [tinkamomis] ir būtinomis priemonėmis <...>

<...>“

Italijos teisė

- 15 2003 m. liepos 18 d. *Legge n. 186 – Norme sullo stato giuridico degli insegnanti di religione cattolica degli istituti e delle scuole di ogni ordine e grado* (Įstatymas Nr. 186 dėl visų tipų ir lygių įstaigų ir mokyklų katalikų tikybos mokytojų teisinį statusą reglamentuojančių nuostatų; GURI, Nr. 170, 2003 m. liepos 24 d.) 3 straipsnio 4, 7, 8 ir 9 dalyse nustatyta:

„4. Kiekvienas konkurso dalyvis <...> turi turėti atitinkamos teritorijos vyskupo ordinaro išduotą tinkamumo patvirtinimą ir gali teikti kandidatūrą tik į darbo vietas, esančias toje teritorijoje.

<...>

7. Komisijos sudaro konkursą laimėjusių asmenų sąrašą, ir, be egzaminų rezultatų, atsižvelgia tik į patvirtinimus <...>. Regiono vadovas patvirtina sąrašą ir tos teritorijos kompetentingam vyskupui ordinarui nusiunčia jame esančių asmenų, tinkamų užimti nuolatinės pareigas, pavardes <...>. Regiono vadovas iš konkursą laimėjusių asmenų sąrašo išrenka ir vyskupui ordinarui pateikia kandidatų į nuolatinės pareigas, kurios galbūt atsilaisvins konkurso galiojimo laikotarpiu, pavardes.

8. Neterminuotas darbo sutartis su konkursą laimėjusiais kandidatais sudaro regiono vadovas, pasitaręs su tos teritorijos kompetentingu vyskupu ordinaru <...>.

9. Vienas iš galiojančiose nuostatose numatytų darbo santykių nutraukimo pagrindų yra atšauktas toje teritorijoje kompetentingo vyskupo ordinaro išduotas tinkamumo patvirtinimas, kai pagal kanonų teisę jis tapo vykdytinas <...>“

- 16 Klostantis pagrindinės bylos aplinkybėms galiojusio 2001 m. kovo 30 d. *Decreto legislativo n. 165 – Norme generali sull'ordinamento del Lavoro alle dipendenze delle amministrazioni pubbliche* (Įstatyminis dekretas Nr. 165 dėl darbo viešojo administravimo institucijose organizavimo bendrųjų taisyklių) (GURI, Nr. 106, 2001 m. gegužės 9 d., paprastasis priedas; toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 165/2001) 36 straipsnio 1, 2 ir 5 dalyse buvo nurodyta:

„1. Savo kasdieniams poreikiams tenkinti viešojo administravimo institucijos gali įdarbinti darbuotojus, su jais sudarydamos tik neterminuotas darbo sutartis <...>

2. Laikiniesiems ir išimtiniais poreikiams tenkinti viešojo administravimo institucijos gali naudotis Civiliniame kodekse ir įstatymuose, susijusiuose su darbo santykiais įmonėje, numatytomis lanksčiomis sutartinėmis darbuotojų įdarbinimo ir darbo formomis, laikydamosi galiojančių įdarbinimo procedūrų.

<...>

5. Bet kuriuo atveju, viešojo administravimo institucijoms pažeidus imperatyvias nuostatas dėl darbuotojų įdarbinimo ar darbo, negali būti nustatomi neterminuoti darbo santykiai su tomis institucijomis; tai nedaro poveikio joms galinčiai kilti atsakomybei bei taikytinoms sankcijoms. Atitinkamas darbuotojas turi teisę į žalą, atsiradusią dėl pažeidžiant imperatyvias nuostatas atlikto darbo, atlyginimą.“

- 17 Klostantis pagrindinės bylos aplinkybėms galiojusio 2001 m. rugsėjo 6 d. *Decreto legislativo del 6 settembre 2001, n. 368 – Attuazione della direttiva 1999/70/CE relativa all'accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall'UNICE, dal CEEP e dal CES* (2001 m. rugsėjo 6 d. Įstatyminis dekretas Nr. 368, kuriuo įgyvendinama Tarybos direktyva 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (GURI, Nr. 235, 2001 m. spalio 9 d.) (toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 368/2001), 5 straipsnio 2 ir 4bis dalyse buvo numatyta:

„2. Jei darbo santykiai tęsiasi praėjus trisdešimties dienų laikotarpiui tuo atveju, kai darbo sutartis sudaryta trumpesniai nei šešių mėnesių laikotarpiui, arba praėjus visam laikotarpiui, nurodytam 4bis dalyje, o kitais atvejais – praėjus penkiasdešimčiai dienų, laikoma, kad pasibaigus šiems laikotarpiams darbo sutartis tampa neterminuota.

<...>

4bis. <...> kai paeiliui sudarant terminuotas sutartis lygiavertėms pareigoms vykdyti to paties darbdavio ir to paties darbuotojo darbo santykių, įskaitant pratęsimus ir atnaujinimus, bendra trukmė viršija 36 mėnesius, nepaisant pertraukų nuo vienos sutarties iki kitos, darbo santykiai laikomi neterminuotais pagal 2 dalį <...>“

- 18 Įstatyminio dekreto Nr. 368/2001 10 straipsnio 4bis dalyje nustatyta:

„<...> šis dekretas netaikomas terminuotoms sutartims dėl mokytojų, administracijos, techninių ir pagalbinių darbuotojų pavadavimo, atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti nuolatinį mokymo ir švietimo paslaugų teikimą, įskaitant atvejus, kai mokytojai, administracijos, techniniai ir pagalbinių darbuotojai, su kuriais nustatyti neterminuoti arba terminuoti darbo santykiai, laikinai negali eiti savo pareigų. <...>“

- 19 2015 m. birželio 15 d. *Decreto legislativo n. 81 – Disciplina organica dei contratti di lavoro e revisione della normativa in tema di mansioni, a norma dell'articolo 1, comma 7, della legge 10 dicembre 2014, n° 183* (Įstatyminis dekretas Nr. 81 dėl darbo sutartims taikomos pagrindinės tvarkos ir dėl teisės aktų, reguliuojančių darbuotojų funkcijas, peržiūros pagal 2014 m. gruodžio 10 d. Įstatymo Nr. 183 1 straipsnio 7 dalį) (GURI, Nr. 144, 2015 m. birželio 24 d., paprastasis

priedas) (toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 81/2015) panaikino ir pakeitė Įstatyminį dekretą Nr. 368/2001; jo 19 straipsnyje iš esmės pakartotos pastarojo įstatyminio dekreto 5 straipsnio 4bis dalies nuostatos. Šis 19 straipsnis buvo suformuluotas taip:

„1. Darbo sutartis gali būti sudaryta 36 mėnesių laikotarpiui.

2. Nepažeidžiant įvairių kolektyvinių sutarčių nuostatų, <...> terminuotų darbo santykių tarp to paties darbdavio ir to paties darbuotojo, nustatytų paeiliui sudarant darbo sutartis, skirtas tokio paties lygio ir tos pačios teisinės kategorijos užduotims atlikti, trukmė negali viršyti 36 mėnesių, neatsižvelgiant į pertraukas tarp sutarčių. <...> Jei dėl vienos ar kelių paeiliui sudarytų sutarčių viršijama 36 mėnesių trukmė, sutartis tampa neterminuota darbo sutartimi.“

20 Įstatyminio dekreto Nr. 81/2015 29 straipsnio 2 dalies c punkte iš esmės pakartotos Įstatyminio dekreto Nr. 368/2001 10 straipsnio 4bis dalies nuostatos, nurodant, kad į Įstatyminio dekreto Nr. 81/2015 III skyriaus, susijusio su darbu pagal terminuotas sutartis, taikymo sritį taip pat nepatenka terminuotos darbo sutartys, sudarytos su mokytojais ir techniniais, administracijos ir pagalbiniais darbuotojais, skirtos užimti pavaduojančių asmenų vietas.

21 1994 m. balandžio 16 d. *Decreto legislativo n. 297 – Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative vigenti in materia di istruzione, relative alle scuole di ogni ordine e grado* (Įstatyminis dekretas Nr. 297 dėl švietimo srities teisės aktų, susijusių su visų tipų ir lygių mokyklomis, sąvado patvirtinimo) (GURI, Nr. 115, 1994 m. gegužės 19 d., paprastasis priedas; toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 297/1994) 309 straipsnyje nustatyta:

„1. Katalikų tikybos mokymas visų tipų ir lygių neuniversitetinėse valstybinėse mokyklose yra reglamentuojamas Italijos Respublikos ir Šventojo Sosto konkordatu, jo papildomu protokolu <...> ir to papildomo protokolo 5 punkto b papunktyje numatytais susitarimais.

2. Mokymo įstaigos vadovas katalikų tikybos mokytojus skiria vienu metų laikotarpiui, pasitaręs su vyskupu ordinaru, vadovaudamasis 1 dalyje nurodytomis nuostatomis.“

22 Šio įstatyminio dekreto 399 straipsnyje numatyta, kad 50 % darželių, pradinių ir vidurinių mokyklų, įskaitant meno mokyklas ir institutus, pedagoginio personalo metinių darbo vietų užpildoma konkurso būdu, vertinant kvalifikaciją ir rengiant egzaminus, o į likusias 50 % įdarbinama pagal nuolatinis rezervo sąrašus, numatytus 401 straipsnyje. Jeigu konkurso, organizuojamo vertinant kvalifikaciją ir rengiant egzaminus, rezervo sąrašas yra išnaudotas ir lieka neužimtų darbo vietų, jos turi būti įtrauktos į atitinkamam nuolatiniam rezervo sąrašui priskirtas darbo vietas. Šios darbo vietos bus grąžintos per kitą konkurso procedūrą.

23 2015 m. liepos 13 d. *Legge n. 107 – Riforma del sistema nazionale di istruzione e formazione e delega per il riordino delle disposizioni legislative vigenti* (Įstatymas Nr. 107 dėl nacionalinės švietimo ir mokymo sistemos reformos ir delegavimo priemonių, skirtų galiojančių teisės aktų nuostatomis pertvarkyti) (GURI, Nr. 162, 2015 m. liepos 15 d., toliau – Įstatymas Nr. 107/2015) 95 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad 2015–2016 mokslo metais MIUR įgaliota įgyvendinti pedagogų įdarbinimo neterminuotam laikotarpiui planą, kad visų lygių valstybinėse mokymo įstaigose pagal *de jure* sąrašus būtų užimtos turimos bendros ir pagalbinės darbo vietos, kurios dar faktiškai neužimtos ir laisvos po tais pačiais mokslo metais vykdytos paskyrimo į nuolatinis pareigas procedūros pagal Įstatyminio dekreto Nr. 297/1994 399 straipsnį, po kurios buvo panaikinti iki 2012 m. paskelbti rezervo sąrašai, sudaryti konkurso, per kurį rengiami egzaminai ir vertinama kvalifikacija, būdu.

- 24 2007 m. lapkričio 29 d. Nacionalinės kolektyvinės „mokyklų“ sektoriaus sutarties, 2018 m. balandžio 19 d. papildytos nacionaline kolektyvine darbo sutartimi (GURI Nr. 292, 2007 m. gruodžio 17 d., paprastasis priedas Nr. 274; toliau – CCNL), 40 straipsnio 1 ir 5 dalyse numatyta:

„1. 25 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys taikomos šiame straipsnyje nurodytiems darbuotojams.

<...>

5. Katalikų tikybos mokytojai įdarbinami vadovaujantis Įstatyminio dekreto Nr. 297/1994 309 straipsnio nuostatomis, su jais sudarant metines darbo sutartis, kurios laikomos patvirtintomis, jeigu tebetenkinamos taikytinose teisės nuostatose numatytos sąlygos ir reikalavimai.“

- 25 CCNL 25 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Bet kokio tipo ir lygio valstybinių mokyklų ir institutų mokymo ir švietimo darbuotojų individualūs terminuoti ar neterminuoti darbo santykiai nustatomi ir reguliuojami individualiomis sutartimis, laikantis įstatymų, Sąjungos teisės aktų ir galiojančių nacionalinės kolektyvinės sutarties nuostatų.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 26 Ieškovai pagrindinėje byloje yra katalikų tikybos mokytojai, kuriuos įdarbino MIUR ir kurie daugelį metų dirbo valstybinėse mokymo įstaigose pagal paeiliui sudarytas terminuotas darbo sutartis.
- 27 Manydami, kad taip paeiliui sudaryti terminuotas darbo sutartis yra neteisėta, ir nurodę, kad negalėjo pasinaudoti Įstatyminio dekreto Nr. 297/1994 399 straipsnyje numatytu paskyrimo į nuolatinės pareigas mechanizmu, ieškovai pagrindinėje byloje mano, kad buvo diskriminuojami, palyginti su kitus dalykus dėstančiais mokytojais. Jie pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, siekdami, kad pagal Įstatyminio dekreto Nr. 368/2001 5 straipsnio 2 ir 4bis dalis esamos darbo sutartys būtų pakeistos į neterminuotas sutartis arba, nepatenkinus šio reikalavimo, būtų atlyginta žala, patirta dėl paeiliui sudarytų terminuotų darbo sutarčių.
- 28 *Federazione GILDA-UNAMS* (GILDA-UNAMS federacija), įstojusi į pagrindinę bylą kaip CCNL pasirašiusi profesinė sąjunga, teigia, be kita ko, kad katalikų tikybos mokytojai yra diskriminuojami dėl to, kad jų terminuoti darbo santykiai negali būti pakeisti į neterminuotus, nors jie turi tokią pačią kvalifikaciją kaip ir kiti mokytojai.
- 29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nė vienas ieškovų pagrindinėje byloje. reikalavimas pagal Italijos teisę negali būti patenkintas.
- 30 Šiuo klausimu jis visų pirma patikslina, kad ieškovų pagrindinėje byloje ieškinių pareiškimo dieną jų atitinkamų darbo sutarčių bendra trukmė buvo ilgesnė nei 36 mėnesiai. Nors tokiu atveju Įstatyminiame dekrete Nr. 368/2001 numatyta, kad paeiliui sudaromos terminuotos darbo sutartys tampa neterminuotomis darbo sutartimis, pagal Įstatyminio dekreto Nr. 165/2001 36 straipsnio 5 dalį viešosios tarnybos sektoriuje toks jų pakeitimas aiškiai negalimas.

- 31 Be to, jis pažymi, kad nors pagal Įstatyminio dekreto Nr. 165/2001 36 straipsnio 5 dalį už tęstinį terminuotų darbo sutarčių, kurių trukmė viršija 36 mėnesius, sudarymą paeiliui taip pat gali būti baudžiama atlyginant dėl tokių paeiliui sudaromų sutarčių darbuotojo patirtą žalą, remiantis Įstatyminio dekreto Nr. 368/2001 10 straipsnio 4bis dalimi, tokia galimybė netaikoma švietimo sektoriuje, kaip vėliau tai patvirtinta ir Įstatyminio dekreto Nr. 81/2015 29 straipsnio 2 dalyje.
- 32 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad ieškovai pagrindinėje byloje negalėjo būti paskirti į nuolatinės pareigas nei pagal Įstatyminio dekreto Nr. 297/1994 399 straipsnį, nei pagal Įstatymą Nr. 107/2015, pagal kurį buvo bendrai įteisintas švietimo sektoriaus pagalbinių darbuotojų statusas, leidžiant su jais sudaryti neterminuotas darbo sutartis.
- 33 Iš šių aplinkybių matyti, kad Italijos teisėje nenumatyta jokios piktnaudžiavimo paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis prevencijos priemonės, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punktą, dėl katalikų tikybos mokytojų, dirbančių valstybinėse įstaigose. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar Italijos teisė atitinka Sąjungos teisę.
- 34 Šiuo klausimu jis nurodo, kad pagal *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) suformuotą jurisprudenciją Įstatyminio dekreto Nr. 368/2001 10 straipsnio 4bis dalyje, kuri yra *lex specialis*, švietimo sektoriuje draudžiama terminuotas darbo sutartis, sudarytas darbuotojams pavaduoti, pakeisti į neterminuotas sutartis.
- 35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat patikslina, kad *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija), kuris atliko Įstatyminio dekreto Nr. 368/2001 10 straipsnio 4bis dalies ir Įstatyminio dekreto Nr. 165/2001 36 straipsnio 5 dalies konstitucingumo kontrolę, nurodė, kad viešosios tarnybos sektoriuje neįmanoma terminuotų darbo santykių pakeisti į neterminuotus.
- 36 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, ši jurisprudencija prieštarauja suformuotajai 2018 m. spalio 25 d. Sprendime *Sciotto* (C-331/17, EU:C:2018:859), kuriame Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Bendrojo susitarimo 5 punktą turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias lyrinės ir simfoninės muzikos fondų veiklos sektoriui netaikomos bendrosios teisės normos, reglamentuojančios darbo santykius, ir kuriomis siekiama nubausti už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, automatiškai jas pakeičiant į neterminuotas sutartis tuo atveju, kai darbo santykiai trunka ilgiau, nei iki numatytos konkrečios datos, jeigu vidaus teisės sistemoje nėra jokios kitos veiksmingos priemonės, kuria baudžiama už šiame sektoriuje konstatuotus piktnaudžiavimus.
- 37 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas primena, kad katalikų tikybos mokyti galima tik jei vyskupas ordinaras mokytojui išdavė „tinkamumo patvirtinimą“ (toliau – tinkamumo patvirtinimas) ir šis patvirtinimas nebuvo atšauktas. Taigi atšauktas tinkamumo patvirtinimas yra teisėtas pagrindas atleisti iš darbo, o tai taip pat patvirtina, kad katalikų tikybos mokytojo darbo santykiai yra nestabilūs.

38 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale di Napoli* (Neapolio teismas, Italija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar skirtingas požiūris, taikomas tiktai katalikų tikybos mokytojams, kaip antai ieškovams [pagrindinėje byloje], yra diskriminacija dėl religijos, kaip tai suprantama pagal [Chartijos] 21 straipsnį ir [Direktyvą 2000/78], ar vis dėlto aplinkybė, kad darbuotojui išduotas tinkamumo patvirtinimas gali būti atšauktas, yra pakankama priežastis katalikų tikybos mokytojus, kaip antai ieškovus [pagrindinėje byloje], vertinti kitaip nei kitus mokytojus ir netaikyti nė vienos [Bendrojo susitarimo] 5 punkte numatytos piktnaudžiavimo prevencijos priemonės?
2. Jeigu pagal [Direktyvos 2000/78] 2 straipsnio 2 dalies a punktą būtų pripažinta, kad yra tiesioginė diskriminacija dėl religijos (1 straipsnis), kaip tai suprantama pagal [Chartiją], Teisingumo Teismas turėtų atsakyti, kokiomis priemonėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų pašalinti jos padarinius, atsižvelgiant į tai, kad visiems mokytojams, išskyrus katalikų tikybos mokytojus, pagal Įstatymą Nr. 107/2015 dabar taikomas specialus įdarbinimo planas, jie tapo etatiniais darbuotojais ir atitinkamai su jais sudarytos neterminuotos darbo sutartys? Ar dėlto šis teismas turėtų nustatyti neterminuotus darbo santykius su administracija atsakove?
3. Ar [Bendrojo susitarimo] 5 punktas turėtų būti aiškinamas taip, kad pagal jį yra draudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, kaip nagrinėjama šioje byloje, pagal kurią darbo santykius reglamentuojančios bendrosios teisės nuostatos, kuriose už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis numatyta sankcija – automatiškai pakeisti terminuotą darbo sutartį į neterminuotą, kai darbo santykiai tęsiasi ilgiau nei tam tikrą laikotarpį – nėra taikomos mokyklinio ugdymo sektoriui, būtent katalikų tikybos mokytojams, todėl leidžiama paeiliui sudaryti terminuotas darbo sutartis neribotą laiką? Visų pirma, ar reikalavimą gauti vyskupo ordinaro patvirtinimą galima laikyti objektyvia priežastimi, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, ar, atvirkščiai, ši aplinkybė pagal Chartijos 21 straipsnį turi būti laikoma draudžiama diskriminacija?
4. Jeigu į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar pagal [Chartijos] 21 straipsnį, [Bendrojo susitarimo] 4 punktą ir (arba) [Direktyvos 2000/78] 1 straipsnį leidžiama netaikyti nuostatų, pagal kurias terminuota darbo sutartis negali būti automatiškai pakeista į neterminuotą darbo sutartį, jeigu darbo santykiai tęsiasi ilgiau, nei nustatyta tam tikra data?“

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 39 Italijos vyriausybė, remdamasi SESV 17 straipsnio 1 dalimi, mano, kad Teisingumo Teismas nėra kompetentingas atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo jam pateiktus klausimus, nes šie klausimai susiję tik su Italijos Respublikos teisės sistemos ir konfesijų teisinės sistemos, šiuo atveju – Katalikų bažnyčios, ryšiais, o šiuos ryšius išimtinai reglamentuoja nacionalinė teisė.
- 40 SESV 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga gerbti, be kita ko, bažnyčių, statusą numatyta nacionalinėje teisėje, o tai reiškia, kad neturi būti kišamasi į griežtai religines sritis; šį statusą pripažino ir EŽTT 2012 m. gegužės 15 d. Sprendime *Fernández Martínez prieš Ispaniją* (CE: ECHR:2012:0515JUD005603007).

- 41 Nagrinėjama atveju atitinkamos mokyklos ir katalikų tikybos mokytojų darbo santykius reglamentuoja 1984 m. vasario 18 d. Italijos Respublikos ir Šventojo Sosto konkordatas (toliau – konkordatas) ir jo papildomas protokolai. Pagal šio konkordato 5 punktą katalikų tikybą dėsto mokytojai, kuriuos tinkamai pripažino bažnytinės valdžios institucijos ir kuriuos šioms institucijoms pritarus paskiria mokyklos administracija.
- 42 Pagal Kanonų teisės kodekso 804 kanono 2 dalį vietos ordinaras privalo rūpintis, kad mokytojai, skiriami dėstyti tikybą mokyklose, taip pat nekatalikiškose, pasižymėtų teisinga doktrina, krikščioniško gyvenimo liudijimu bei pedagoginiais gabumais. Taigi neginčijama, kad egzistuoja ryšys tarp, pirma, tinkamumo patvirtinimo ir, antra, katalikų tikybos mokytojo įdarbinimo ir jo darbo santykių tęstinumo.
- 43 Tuo remiantis darytina išvada, kad valstybinio mokymo įstaigų katalikų tikybos mokytojų diskriminacija, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2000/78, gali būti konstatuota tik pažeidžiant SESV 17 straipsnyje aiškiai įtvirtintą pareigą nesikišti.
- 44 Šiomis aplinkybėmis Italijos vyriausybė pabrėžia, kad katalikų tikybos mokymas yra neprivalomas, kaip tai matyti, be kita ko, iš konkordato 9 straipsnio 2 dalies; tai, beje, patvirtino ir *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas). Šis neprivalomas pobūdis neišvengiamai turi įtakos katalikų tikybos mokytojų darbo santykiams taikomai tvarkai. Šio mokymo poreikis yra, be kita ko, nenumatomas ir labai nepastovus, netgi trumpuoju laikotarpiu, nes jis visiškai priklauso nuo mokinių ir (arba) jų tėvų pasirinkimo mokytis šio dalyko ar ne. Tuo remdamasi Italijos vyriausybė daro išvadą, kad katalikų tikybos mokytojų darbo santykiai turi būti ypač lankstūs ir lemti tai, kad apie 30 % katalikų tikybos mokytojų sudarytų terminuotas darbo sutartis.
- 45 Be to, Italijos vyriausybė primena, jog SESV 351 straipsnyje numatyta, kad Sutarčių nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš susitarimų, sudarytų iki 1958 m. sausio 1 d., tarp vienos ar kelių valstybių narių ir vienos ar kelių trečiųjų šalių. Tačiau dabartiniame 1984 m. susitarime buvo peržiūrėtas 1929 m. konkordatas, kurio 36 straipsnyje jau buvo numatyta, kad katalikų tikybos mokymas turi būti patikėtas asmenims, gavusiems bažnytinės valdžios institucijos patvirtinimą arba bet kuriuo atveju turintiems vyskupo ordinaro išduotą tinkamumo patvirtinimą, kurio atšaukimo pakanka, kad mokytojas prarastų galimybę dėstyti.
- 46 Šiuo klausimu pirmiausia primintina, kad SESV 17 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog Sąjunga gerbia ir nepažeidžia valstybių narių bažnyčių ir religinių asociacijų ar bendruomenių statuso, nustatyto pagal nacionalinę teisę.
- 47 Vis dėlto ši nuostata nereiškia, kaip nusprendė Teisingumo Teismas, kad nevienodas požiūris, įtvirtintas nacionalinės teisės aktuose, kuriais tam tikriems darbuotojams suteikiama švenčių diena religinei šventei švęsti, nepatenka į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį ir kad negali būti vykdoma veiksminga teisminė tokio nevienodo požiūrio atitikties direktyvai kontrolė (2019 m. sausio 22 d. Sprendimo *Cresco Investigation*, C-193/17, EU:C:2019:43, 31 punktą).
- 48 Be to, minėta nuostata negali lemti, kad galimas nevienodas požiūris, įtvirtintas nacionalinės teisės aktuose, numatančiuose sankcijas už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis valstybinio mokymo įstaigose su šių įstaigų katalikų tikybos mokytojais ir kitais mokytojais, nepatektų nei į šios direktyvos, nei į Bendrojo susitarimo taikymo sritį.

- 49 Iš tikrųjų, pirma, SESV 17 straipsnio formuluotė iš esmės atitinka prie Amsterdamo sutarties Baigiamojo akto pridėtos Deklaracijos Nr. 11 dėl bažnytinių ir nereliginių organizacijų statuso formuluotę. Tai, kad Direktyvos 2000/78 24 konstatuojamojoje dalyje pateikta aiški nuoroda į šią deklaraciją, rodo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas tikrai atsižvelgė į šią deklaraciją, priimdamas šią direktyvą (2019 m. sausio 22 d. Sprendimo *Cresco Investigation*, C-193/17, EU:C:2019:43, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 50 Antra, SESV 17 straipsnyje aiškiai įtvirtintas Sąjungos neutralitetas valstybėms narėms reglamentuojant santykius su bažnyčiomis ir religinėmis asociacijomis ar bendruomenėmis (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Egenberger*, C-414/16, EU:C:2018:257, 58 punktas, 2018 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *IR*, C-68/17, EU:C:2018:696, 48 punktas ir 2019 m. sausio 22 d. Sprendimo *Cresco Investigation*, C-193/17, EU:C:2019:43, 33 punktas).
- 51 Vis dėlto reikia konstatuoti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamomis nacionalinės teisės nuostatomis nesiekama reglamentuoti valstybės narės ir bažnyčios, šiuo atveju katalikų bažnyčios, santykių, bet jos yra susijusios su katalikų tikybą dėstančių mokytojų darbo sąlygomis valstybinėse įstaigose (2019 m. sausio 22 d. Sprendimo *Cresco Investigation*, C-193/17, EU:C:2019:43, 33 punktas).
- 52 Žinoma, kaip teigia Italijos Respublika, yra ryšys tarp katalikų tikybos mokytojams išduoto tinkamumo patvirtinimo ir šių mokytojų įdarbinimo ir jų darbo santykių tęstinumo. Šio patvirtinimo išdavimas bei atšaukimas ir iš to galinčios kilti pasekmės yra susijusios su minėtų mokytojų įdarbinimu ir jų darbo santykių tęstinumu, o prejudiciniuose klausimuose nurodytos nuostatos nepaneigia vyskupo ordinaro kompetencijos ir ji išliks neatsižvelgiant į tai, ar ieškovams pagrindinėje byloje pavyks pasiekti, kad jų terminuotos darbo sutartys būtų pakeistos į neterminuotas. Be to, Bendrojo susitarimo taikymas pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms nereiškia, kad reikia priimti sprendimą dėl neprivalomojo katalikų tikybos mokymo pobūdžio.
- 53 Tuo remiantis darytina išvada, kad pagrindinėje byloje nėra ginčijamas „statusas“, kurį pagal Italijos teisę turi SESV 17 straipsnio 1 dalyje nurodytos bažnyčios, kaip antai katalikų bažnyčia.
- 54 Teisingumo Teismo jurisdikcija šioje byloje taip pat negali būti paneigta SESV 351 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta: „Sutarčių nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš susitarimų, sudarytų iki 1958 m. sausio 1 d. arba stojančioms valstybėms – iki įstojimo dienos, tarp vienos ar keleto valstybių narių ir vienos ar keleto trečiųjų šalių“.
- 55 Šiuo klausimu reikia priminti, kad šia nuostata siekiama leisti valstybėms narėms paisyti teisių, kurias pagal tarptautinę teisę iš šių ankstesnių sutarčių turi trečiosios šalys (2017 m. gegužės 16 d. Nuomonės 2/15 (*Laisvos prekybos susitarimas su Singapūru*), EU:C:2017:376, 254 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 56 Kaip savo išvados 43 punkte pažymėjo generalinis advokatas, minėta nuostata nėra reikšminga pagrindinėje byloje, nes su Šventuoju Sostu sudaryti arba su juo siejantys konkordatai yra susiję su vyskupų ordinarų kompetencija išduoti ir atšaukti tinkamumo patvirtinimus dėl katalikų tikybos mokymo, o dėl šios kompetencijos, kaip matyti iš šio sprendimo 52 punkto, nekyla abejonių atsižvelgiant į prejudiciniuose klausimuose nurodytas nuostatas, ypač Bendrojo susitarimo 5 punktą.
- 57 Šiomis aplinkybėmis reikia pripažinti, kad Teisingumo Teismas yra kompetentingas nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Dėl prejudicinių klausimų

- 58 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, pirma, ar diskriminacijos dėl religijos draudimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2000/78 ir Chartijos 21 straipsnį, ir Bendrojo susitarimo 5 punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad valstybinėse mokymo įstaigose dirbantiems katalikų tikybos mokytojams netaikomos normos, skirtos nubausti už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, ir, antra, ar šis Bendrojo susitarimo 5 punktas turi būti aiškinamas taip, kad būtinybė šiems mokytojams gauti bažnytinės valdžios institucijos išduotą tinkamumo patvirtinimą, kad galėtų dėstyti katalikų tikybą, yra „objektyvi priežastis“, kaip tai suprantama pagal to paties punkto 1 dalies a papunktį.
- 59 Pirmiausia primintina, kad pagal Direktyvos 2000/78 1 straipsnį, ir kaip matyti iš jos pavadinimo, preambulės, turinio ir tikslo, šia direktyva siekiama nustatyti kovos su diskriminacija dėl, be kita ko, religijos, bendruosius pagrindus užimtumo ir profesinėje srityje, siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą, suteikiant kiekvienam asmeniui veiksmingą apsaugą nuo diskriminacijos, taip pat ir dėl šios priežasties (šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 26 d. Sprendimo *Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie*, C-16/19, EU:C:2021:64, 32 punktą).
- 60 Minėtos direktyvos taikymo srityje sukonkretinamas šiuo metu Chartijos 21 straipsnyje įtvirtintas bendrasis nediskriminavimo principas (2021 m. sausio 26 d. Sprendimo *Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie*, C-16/19, EU:C:2021:64, 33 punktas).
- 61 Vadinas, kai Teisingumo Teismas gauna prejudicinį klausimą, kuriuo prašoma išaiškinti bendrąjį nediskriminavimo dėl religijos principą, įtvirtintą Chartijos 21 straipsnyje, ir Direktyvos 2000/78 nuostatas, kurios įgyvendina šį 21 straipsnį ir prisideda prie jame įtvirtintų tikslų įgyvendinimo, byloje tarp fizinio asmens ir viešosios valdžios institucijos jis nagrinėja šį klausimą atsižvelgdamas tik į šią direktyvą (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, 25 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 62 Pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalį „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos. Šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyta, kad tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių, tarp kurių yra religija, su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai, nei esant panašiai situacijai yra elgiamasi su kitu asmeniu. Pagal tos pačios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punktą netiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar taikomos praktikos tam tikrą religiją išpažįstančių asmenų padėtis tam tikru atžvilgiu gali būti prastesnė nei kitų asmenų.
- 63 Beje, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, atsižvelgiant į tai, kad EŽTT visų pirma savo 2012 m. gegužės 15 d. Sprendime *Fernández Martínez prieš Ispaniją* (CE:ECHR:2012:0515JUD005603007) ir vėliau – Chartijoje sąvokai „religija“ suteikė plačią reikšmę, nes į šią sąvoką įtraukta asmenų laisvė išpažinti ir skelbti savo religiją, darytina išvada, kad priimdamas Direktyvą 2000/78 Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino laikytis tokio pat požiūrio, todėl šios direktyvos 1 straipsnyje vartojamą sąvoką „religija“ reikia aiškinti kaip apimančią ne tik

forum internum, t. y. religijos ar tikėjimo turėjimą, bet ir *forum externum*, t. y. religijos ar tikėjimo viešą išpažinimą ir skelbimą (šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 14 d. Sprendimo *G4S Secure Solutions*, C-157/15, EU:C:2017:203, 28 punktą).

- 64 Vis dėlto nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamomis nacionalinės teisės nuostatomis iš valstybinėse mokymo įstaigose dėstančių katalikų tikybos mokytojų, kaip antai ieškovų pagrindinėje byloje, atimama galimybė pakeisti terminuotą darbo sutartį į neterminuotą sutartį ir (arba) gauti žalos, patirtos paeiliui sudarant terminuotas sutartis, atlyginimą ne dėl jų religijos, bet, kaip ir kitų šių įstaigų mokytojų atveju, dėl to, kad jie priklauso valstybinio švietimo sektoriui. Be to, nors, priešingai nei pastariesiems, jiems nebuvo taikomos procedūros nei pagal Įstatyminio dekreto Nr. 297/1994 399 straipsnį, nei pagal Įstatyme Nr. 107/2015 numatytą specialų įdarbinimo planą, ne dėl šios priežasties, bet dėl metinės jiems patikėtų užduočių trukmės jie negalėjo būti įtraukti į nuolatinis rezervo sąrašus, o šis įtraukimas buvo būtinas priimant į nuolatinis pareigas pagal šiuos sąrašus. Galiausiai ši trukmė neturi jokio ryšio su tinkamumo patvirtinimo išdavimu ir religijos išpažinimu, kurie būtini siekiant dėstyti katalikų tikybą, taip pat su galimybe atšaukti šį patvirtinimą, nes tokie reikalavimai taip pat nustatyti neterminuotam laikotarpiui įdarbintiems katalikų tikybos mokytojams.
- 65 Taigi, darant prielaidą, kad valstybinio mokymo įstaigose dirbančių katalikų tikybos mokytojų padėtis yra panaši į šiose įstaigose kitus dalykus dėstančiųjų mokytojų, su kuriais sudarytos terminuotos darbo sutartys ir kuriems buvo taikomas minėtas 399 straipsnis ar minėtas įdarbinimo planas, padėtį, toks skirtingas požiūris grindžiamas ne religija, o tik darbo santykiams taikoma tvarka.
- 66 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nekilo klausimo dėl galimos netiesioginės diskriminacijos, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punktą, ir prašyme priimti prejudicinį sprendimą nėra nieko, kas leistų manyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatose įtvirtintas, regis, neutralus kriterijus iš tikrųjų lemtų tam tikrą religiją išpažįstančių asmenų prastesnę padėtį.
- 67 Vis dėlto, kaip pažymėjo Komisija, ieškovų pagrindinėje byloje nurodyta žala, kuri išimtinai atsiranda tik dėl to, kad negalima remtis nacionalinėje teisėje numatytais apsaugos priemonėmis, skirtomis bausti už piktnaudžiavimą sudarant terminuotas darbo sutartis, yra reglamentuojama specialiomis Sąjungos teisės nuostatomis, t. y. įtvirtintomis Bendrajame susitarime.
- 68 Šiomis aplinkybėmis, siekiant pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kad jis galėtų išspręsti nagrinėjamą ginčą, prejudicinius klausimus reikia performuluoti atsižvelgiant tik į reikšmingas Bendrojo susitarimo nuostatas ir laikyti, kad savo klausimais šis teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Bendrojo susitarimo 5 punktas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad katalikų tikybos mokytojams netaikomos normos, skirtos nubausti už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, ir ar būtinybė gauti bažnytinės valdžios institucijos išduotą tinkamumo patvirtinimą yra „objektyvi priežastis“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį. Tuo atveju, kai nacionalinės teisės nuostatose nenumatyta jokios priemonės, kuri neleistų piktnaudžiauti, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalį, paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotas darbo santykius arba už tai

numatytą sankciją, minėtam teismui kyla klausimas, ar pagal Bendrojo susitarimo 4 punktą leidžiama netaikyti normų, pagal kurias sudaromos kliūtys automatiškai pakeisti terminuotą darbo sutartį į neterminuotą, jeigu darbo santykiai tęsiasi ilgiau nei tam tikrą laikotarpį.

- 69 Pirmiausia reikia priminti, jog iš Bendrojo susitarimo 2 punkto 1 dalies teksto matyti, kad šio susitarimo taikymo sritis apibrėžta plačiai, nes joje bendrai kalbama apie „pagal terminuotas sutartis dirbančius darbuotojus, kurių darbo sutartis sudaryta arba darbo santykiai reglamentuojami pagal teisės aktus, kolektyvines sutartis arba remiantis kiekvienoje valstybėje narėje galiojančia praktika“. Be to, sąvoka „pagal terminuotas darbo sutartis dirbantys darbuotojai“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 3 punkto 1 dalį, apima visus darbuotojus, ir nedaroma skirtumo pagal tai, ar jų darbdavys priklauso privačiam, ar viešajam sektoriui (2016 m. rugsėjo 21 d. Nutarties *Popescu*, C-614/15, EU:C:2016:726, 33 punktas).
- 70 Kadangi Bendrajame susitarime nenurodyta, kad kuris nors konkretus sektorius nepatenka į jo taikymo sritį, jis taip pat taikomas valstybinio mokymo įstaigose dirbantiems švietimo sektoriaus darbuotojams (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Mascolo ir kt.*, C-22/13, C-61/13, C-63/13 ir C-418/13, EU:C:2014:2401, 69 punktą).
- 71 Tuo remiantis darytina išvada, kad darbuotojai, kaip antai ieškovai pagrindinėje byloje, įdarbinti MIUR, su kuriais sudarytos terminuotos darbo sutartys, patenka į Bendrojo susitarimo taikymo sritį.
- 72 Dėl Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalies primintina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją nediskriminavimo principas buvo įgyvendintas ir sukonkretintas šiame bendrajame susitarime tik tiek, kiek tai susiję su nevienodu požiūriu į pagal terminuotas darbo sutartis dirbančius darbuotojus ir pagal neterminuotas darbo sutartis dirbančius darbuotojus, kurių padėtis yra panaši, o galimas skirtingas požiūris į tam tikrų kategorijų pagal terminuotas darbo sutartis dirbančius darbuotojus nepatenka į minėtame susitarime įtvirtintą nediskriminavimo principą (šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Viejobueno Ibáñez ir Vara González*, C-245/17, EU:C:2018:934, 51 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 73 Bendrojo susitarimo 4 punktu siekiama taikyti nediskriminavimo principą pagal terminuotas darbo sutartis dirbantiems darbuotojams tam, kad darbdavys negalėtų nustatyti tokių darbo santykių, siekdamas neleisti šiems darbuotojams pasinaudoti teisėmis, kurias turi pagal neterminuotą darbo sutartį dirbantys darbuotojai (2021 m. kovo 17 d. Sprendimo *Consulmarketing*, C-652/19, EU:C:2021:208, 49 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 74 Tai, kad kai kurių pagal terminuotas sutartis dirbančių darbuotojų, kaip antai ieškovų pagrindinėje byloje, darbo sutartys negali būti pakeistos į neterminuotas darbo sutartis, nors kiti valstybinių mokymo įstaigų darbuotojai, dėstantys kitus dalykus, kurių padėtis panaši, galėjo tuo pasinaudoti, kaip tik ir reiškia nevienodą požiūrį į dviejų kategorijų pagal terminuotas darbo sutartis dirbančius darbuotojus.
- 75 Tuo remiantis darytina išvada, kad, esant tokiai situacijai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali netaikyti nacionalinės teisės normų, pagal kurias sudaromos kliūtys valstybinėse mokymo įstaigose dirbančių katalikų tikybos mokytojų terminuotas darbo sutartis automatiškai pakeisti į neterminuotas, jeigu darbo santykiai tęsiasi ilgiau, nei nustatyta konkreti data, pagal Bendrojo susitarimo 4 punktą, nes ši situacija nepatenka į šio punkto taikymo sritį.

- 76 Dėl Bendrojo susitarimo 5 punkto reikia priminti, kad šio punkto tikslas – įgyvendinti vieną iš šiuo susitarimu siekiamų tikslų, t. y. apriboti atvejus, kai paeiliui sudaromos terminuotos darbo sutartys ar nustatomi terminuoti darbo santykiai, kurie laikomi galimu piktnaudžiavimo pažeidžiant darbuotojų teises šaltiniu, įtvirtinant tam tikras minimalios apsaugos nuostatas, skirtas, kad būtų išvengta pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų padėties neapibrėžtumo (2021 m. birželio 3 d. Sprendimo *Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario*, C-726/19, EU:C:2021:439, 26 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 77 Iš tiesų, kaip matyti iš Bendrojo susitarimo preambulės antros pastraipos ir jo bendrosios dalies 6–8 punktų, stabilus darbas suprantamas kaip svarbiausias darbuotojų apsaugos elementas, o terminuotos darbo sutartys ir darbdavių, ir darbuotojų poreikius gali tenkinti tik tam tikromis aplinkybėmis (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 3 d. Sprendimo *Ministero dell’Istruzione, dell’Università e della Ricerca – MIUR (Universitàe mokslininkai)*, C-326/19, EU:C:2021:438, 65 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 78 Taigi, siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotus darbo santykius, pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalį valstybės narės įpareigojamos imtis bent vienos iš joje nurodytų veiksmingų ir privalomų priemonių tais atvejais, kai jų vidaus teisėje nėra lygiaverčių teisinių priemonių. Minėto punkto 1 dalies a–c papunkčiuose nurodytos trys priemonės susijusios atitinkamai su objektyviomis priežastimis, pateisinančiomis tokių darbo sutarčių ar santykių atnaujinimą, maksimalia bendra tokių paeiliui sudaromų darbo sutarčių ar darbo santykių trukme ir jų atnaujinimų skaičiumi (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 45 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 79 Šiuo klausimu valstybės narės turi diskreciją, nes gali imtis vienos ar kelių Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a–c papunkčiuose nurodytų priemonių arba taikyti esamas lygiavertes teises priemones. Taip pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalį valstybėms narėms nustatytas bendras tikslas užkirsti kelią tokiems piktnaudžiavimo atvejams ir joms leidžiama pasirinkti būdus, kaip to pasiekti, su sąlyga, kad jie neprieštarauja Bendrojo susitarimo tikslui ar nepašalina jo veiksmingumo (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 46 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 80 Taigi, kaip matyti iš Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies, šio susitarimo preambulės trečios pastraipos bei jo bendrosios dalies 8 ir 10 punktų, įgyvendindamos Bendrąjį susitarimą valstybės narės turi teisę, jei tai objektyviai pateisinama, atsizvelgti į konkrečius poreikius, susijusius su specifiniais veiklos sektoriais ir (arba) atitinkamomis darbuotojų kategorijomis (2018 m. spalio 25 d. Sprendimo *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, 35 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 81 Beje, Bendrojo susitarimo 5 punkte neapibrėžta, kokios konkrečios sankcijos turi būti taikomos tada, kai vis dėlto nustatomi piktnaudžiavimo atvejai. Tuomet nacionalinės valdžios institucijos privalo imtis priemonių, kurios būtų ne tik proporcingos, bet ir pakankamai veiksmingos ir atgrasančios, kad būtų užtikrintas visiškas taikant Bendrąjį susitarimą priimtų normų veiksmingumas (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 47 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 82 Taigi, Bendrojo susitarimo 5 punkte nenustatyta bendra valstybių narių pareiga numatyti terminuotų darbo sutarčių pakeitimą į neterminuotas sutartis. Iš tiesų Bendrojo susitarimo 5 punkto 2 dalyje valstybėms narėms iš esmės paliekama diskrecija nustatyti, kokiomis sąlygomis terminuotos darbo sutartys ar terminuoti darbo santykiai laikomi sudarytais neterminuotam

- laikotarpiui. Iš to matyti, kad Bendrajame susitarime neįtvirtintos sąlygos, kuriomis galima sudaryti neterminuotas darbo sutartis (2021 m. birželio 3 d. Sprendimo *Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario*, C-726/19, EU:C:2021:439, 49 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 83 Vis dėlto, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos galėtų būti laikomos atitinkančiomis Bendrąjį susitarimą, atitinkamos valstybės narės teisės sistemoje turi būti kita veiksminga priemonė, kuri leistų išvengti piktnaudžiavimo paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ir prireikus už jį nubausti (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 84 Iš to reikia daryti išvadą, kad, kai piktnaudžiuojama paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis arba nustatant terminuotus darbo santykius, veiksmingas ir lygiavertės darbuotojų apsaugos garantijas nustatančią priemonę turi būti galima taikyti siekiant tinkamai nubausti už šį pažeidimą ir panaikinti Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes. Kaip matyti iš Direktyvos 1999/70 2 straipsnio pirmos pastraipos, valstybės narės privalo „imtis visų būtinų priemonių, leidžiančių joms visuomet garantuoti, kad bus pasiekti šioje direktyvoje nustatyti rezultatai“ (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 49 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 85 Taigi, jeigu reikėtų pripažinti, kad nagrinėjamu atveju pagrindinėje byloje aptariamose nacionalinės teisės nuostatose nenumatyta jokios kitos veiksmingos priemonės, skirtos išvengti galimo piktnaudžiavimo tikybą dėstančių valstybinio švietimo sektoriaus darbuotojų atžvilgiu ir už jį nubausti, dėl tokios padėties galėtų būti pažeisti Bendrojo susitarimo 5 punkto tikslas ir veiksmingumas.
- 86 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas neturi priimti sprendimo dėl vidaus teisės nuostatų išaiškinimo, ši užduotis tenka kompetentingiems nacionaliniams teismams, kurie turi nustatyti, ar taikytinų nacionalinės teisės aktų nuostatos atitinka Bendrojo susitarimo 5 punkte nustatytus reikalavimus (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 87 Taigi nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar reikšmingų vidaus teisės nuostatų taikymo sąlygos ir veiksmingas įgyvendinimas yra tinkama priemonė, kad būtų užkirstas kelias piktnaudžiavimui paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotus darbo santykius ir prireikus už jį nubausta (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 88 Vis dėlto sprendžiamas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas prireikus gali pateikti paaiškinimų, kurie padėtų nacionaliniam teismui atlikti savąjį vertinimą (2020 m. kovo 19 d. Sprendimo *Sánchez Ruiz ir kt.*, C-103/18 ir C-429/18, EU:C:2020:219, 91 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 89 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, pirma, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės nuostatas leidžiama valstybiniame katalikų tikybos mokymo sektoriuje įdarbinti didelį skaičių pedagogų paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, nenumatant jokių Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies b ir c papunkčiuose nustatytų apribojimų, susijusių su bendra maksimalia šių sutarčių trukme ar jų atnaujinimo skaičiumi, ir, antra, kad minėtame sektoriuje sudaromos terminuotos darbo sutartys aiškiai nepatenka į nacionalinės teisės

nuostatų, pagal kurias tokias paeiliui sudaromas sutartis, jeigu jos yra tam tikros trukmės, leidžiama pakeisti į neterminuotas darbo sutartis ir prireikus atlyginti dėl tokių paeiliui sudaromų sutarčių patirtą žalą, taikymo sritį.

- 90 Be to, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta informacija, ieškovams pagrindinėje byloje taip pat netaikomos procedūros nei pagal Įstatyminio dekreto Nr. 297/1994 399 straipsnį, nei pagal MIUR parengtą specialųjį pedagogų įdarbinimo neterminuotam laikotarpiui planą, kuriuos Teisingumo Teismas prilygino terminuotų darbo sutarčių pakeitimui į neterminuotas sutartis (2019 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Rossato ir Conservatorio di Musica F.A. Bonporti*, C-494/17, EU:C:2019:387, 32–36 punktai).
- 91 Šiomis aplinkybėmis reikia patikrinti, ar tai, kad valstybiniame katalikų tikybos mokymo sektoriuje paeiliui sudaromos terminuotos darbo sutartys, gali būti pateisinama tuo, kad nacionalinėje teisėje yra objektyvių priežasčių, kaip jos suprantamos pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, ir, konkrečiau kalbant, ar vyskupo ordinario išduodamas tinkamumo patvirtinimas, skirtas tam, kad katalikų tikybos mokytojas galėtų dėstyti šį dalyką, gali būti tokia objektyvi priežastis.
- 92 Iš tiesų reikia pažymėti, kad, kaip nurodyta Bendrojo susitarimo bendrosios dalies 7 punkte, jį sudariusių šalių nuomone, „objektyviomis priežastimis“ grindžiamų terminuotų darbo sutarčių sudarymas yra piktnaudžiavimo prevencijos priemonė (2021 m. birželio 3 d. Sprendimo *Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario*, C-726/19, EU:C:2021:439, 55 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 93 Sąvoka „objektyvios priežastys“ pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį turi būti suprantama kaip skirta apibrėžtoms ir konkrečioms aplinkybėms, apibūdinančioms konkrečią veiklą, todėl šiame konkrečiame kontekste galinčioms pateisinti terminuotų darbo sutarčių sudarymą paeiliui. Šias aplinkybes visų pirma gali lemti ypatingas užduočių, kurioms atlikti šios sutartys buvo sudarytos, pobūdis ir ypatumai arba prireikus teisėto valstybės narės socialinės politikos tikslo siekimas (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 94 Nacionalinė nuostata – įstatymo ar kito teisės akto norma, kuri tik bendrai ir abstrakčiai leidžia paeiliui sudaryti terminuotas darbo sutartis, neatitinka šio sprendimo ankstesniame punkte nurodytų reikalavimų. Iš tiesų tokia visiškai formali nuostata neleidžia nustatyti objektyvių ir skaidrių kriterijų, kuriais vadovaujantis būtų galima patikrinti, ar tokių sutarčių pratęsimas iš tiesų atitinka tikrą poreikį, leidžia pasiekti numatytą tikslą ir yra tam būtinas. Taigi tokia nuostata kelia realų pavojų, kad šios rūšies sutartys bus sudaromos piktnaudžiaujant, todėl yra nesuderinama su Bendrojo susitarimo tikslu ir veiksmingumu (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 60 ir 61 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).
- 95 Italijos vyriausybė pateikia kelis argumentus, kuriais siekia įrodyti, kad šiuo atveju yra apibrėžtų ir konkrečių aplinkybių, galinčių pateisinti terminuotų darbo sutarčių sudarymą paeiliui su valstybinių mokymo įstaigų katalikų tikybos mokytojais; šios aplinkybės iš esmės išplaukia iš Italijos Respublikos ir Šventojo Sosto santykių bei katalikų tikybos mokymui būtino organizacinio lankstumo.

- 96 Dėl pirmojo aspekto Italijos vyriausybė visų pirma pabrėžia, kad katalikų tikybos mokymas valstybinėse mokyklose yra Italijos švietimo sistemos ypatumas. Ypatingas pasitikėjimo ryšys, kuris turi egzistuoti tarp šio dalyko mokytojo ir vyskupo ordinaro, reiškia, kad kandidatūrą dėstyti katalikų tikybą pateikęs asmuo yra neišvengiamai vertinamas paties vyskupo, ir taip, siekiant užkirsti kelią mokymui, prieštaraujančiam Italijos Respublikos ir Šventojo Sosto konkordato nuostatams, vyskupui ordinarui suteikiama galimybė kasmet vertinti kiekvieno mokytojo tinkamumą.
- 97 Ši vyriausybė taip pat remiasi tuo, kad katalikų tikybos mokytojas gali dėstyti šį dalyką tik gavęs tinkamumo patvirtinimą vyskupui įvertinus, ar mokytojas atitinka kanonų teisėje nustatytus reikalavimus ir ar šis patvirtinimas lieka galioti. Šiuo klausimu Italijos vyriausybė patikslina, kad „objektyvi priežastis“, kaip ji suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, kyla ne dėl galimo tokio patvirtinimo atšaukimo, bet dėl būtinybės laikytis konkordato ir propaguoti katalikų tikybos mokymą, atitinkantį jo principus, visų pirma siekiant patenkinti mokinių ir jų tėvų lūkesčius.
- 98 Be to, prisidėdama pagal konkordatą visiškai savarankiškai, be kita ko, nustatant mokytojų profilius, pripažįstant jų tinkamumą ir paskyrimą, Katalikų bažnyčia prisiima atsakomybę, susijusią su konfesiniais mokymo, kurio atžvilgiu valstybė lieka atvira ir prieinama, tačiau jame nedalyvauja, aspektais. Ji pripažįsta religinės kultūros vertę ir atsižvelgia į tai, kad katalikybės principai yra Italijos istorinio paveldo dalis, kartu išlaikydama atstumą, būdingą pliuralistinei pasaulietinei valstybei, kuri nesitapatina su jokia religine konfesija.
- 99 Dėl antrojo aspekto Italijos vyriausybė nurodo, kad didelis terminuotų darbo sutarčių skaičius katalikų tikybos mokymo sektoriuje užtikrina lankstumą, išplaukiantį iš neprivalomojo šio mokymo pobūdžio, o tai leidžia užtikrinti būtiną mokytojų skaičių tiesiog neatnaujinant tam tikrų metinių sutarčių, o ne nutraukiant neterminuotas darbo sutartis. Tokį požiūrį, kuris leistų tinkamai reaguoti į katalikų tikybos mokymo poreikio svyravimus dėl minėto mokymo neprivalomojo pobūdžio, patvirtina *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas), be to, jis yra valstybės finansinių ir organizacinių interesų apsaugos išraiška.
- 100 Pirma, dėl argumento, susijusio su ypatingu pasitikėjimo ryšiu, kuris turi egzistuoti tarp katalikų tikybą dėstančio mokytojo ir vyskupo ordinaro, pakanka konstatuoti, kad toks ryšys būtinas tiek su dėstytojais, sudariusiais neterminuotą darbo sutartį, tiek su tais, kurių darbo sutartys terminuotos, todėl šiuo argumentu negalima remtis siekiant pateisinti piktnaudžiavimą sudarant terminuotas darbo sutartis.
- 101 Antra, dėl Italijos religinės kultūros ir istorinio paveldo išsaugojimo reikia pažymėti, kad nors ši tikslą galima laikyti vertu konstitucinės apsaugos, vis dėlto Italijos vyriausybė nenurodo, kaip šio tikslo siekimas pateisina tai, kad 30 % katalikų tikybą dėstančių mokytojų įdarbinami sudarant terminuotas darbo sutartis (šiuo klausimu žr. 2018 m. spalio 25 d. Sprendimo *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, 45 punktą).
- 102 Šiomis aplinkybėmis vis dėlto reikia konstatuoti, trečia, kad negalima atmesti galimybės, jog, kaip pažymi Italijos vyriausybė, valstybiniame katalikų tikybos mokymo sektoriuje būtina nuolat priderinti jame įdarbintų darbuotojų skaičių prie potencialių jų teikiamų paslaugų gavėjų skaičiaus; dėl to darbdaviui kyla laikinų įdarbinimo poreikių. Taigi laikinas darbuotojo įdarbinimas, siekiant iš esmės patenkinti laikinus ir konkrečius su personalu susijusius darbdavio

poreikius, iš principo gali būti „objektyvi priežastis“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a punktą (2018 m. spalio 25 d. Sprendimo *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, 47 punktą).

- 103 Šiuo atžvilgiu mokymo paslauga turi būti organizuojama taip, kad būtų užtikrinta nuolatinė mokytojų ir mokinių skaičiaus atitiktis. Negali būti paneigta, kad ši atitiktis priklauso nuo daugelio veiksnių ir kai kurie jų gali būti sunkiai kontroliuojami arba numatomi, kaip antai visų pirma išorės ir vidaus migracija arba mokinių pasirinktos mokslo sritys (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Mascolo ir kt.*, C-22/13, C-61/13–C-63/13 ir C-418/13, EU:C:2014:2401, 94 punktą).
- 104 Šie veiksniai patvirtina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamame švietimo sektoriuje būtinas ypatingas lankstumas, kuris, kaip nurodyta šio sprendimo 102 punkte primintoje jurisprudencijoje, šiame specifiniame sektoriuje gali pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį objektyviai pateisinti paeiliui sudaromas terminuotas darbo sutartis siekiant tinkamai patenkinti mokymo poreikį ir išvengti, kad valstybė, kaip šio sektoriaus darbdavys, susidurtų su rizika, jog tam, kad įvykdytų savo pareigas šioje srityje, privalėtų į nuolatinės pareigas priimti gerokai didesnę pedagogų skaičių nei faktiškai būtina (2014 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Mascolo ir kt.*, C-22/13, C-61/13–C-63/13 ir C-418/13, EU:C:2014:2401, 95 punktą).
- 105 Vis dėlto neleistina, kad terminuotos darbo sutartys būtų atnaujinamos siekiant nuolat ir ilgą laiką vykdyti užduotis, kurios priklauso įprastai švietimo sektoriaus veiklai. Be to, kaip ne kartą yra nusprendęs Teisingumo Teismas, terminuotų darbo sutarčių arba darbo santykių atnaujinimas siekiant patenkinti poreikius, kurie faktiškai yra ne laikini, bet nuolatiniai ir ilgalaikiai, nėra pateisinamas pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, nes toks terminuotų darbo sutarčių sudarymas ar darbo santykių nustatymas tiesiogiai prieštarauja prielaidai, kuria pagrįstas šis Bendrasis susitarimas, t. y. kad neterminuotos darbo sutartys yra vyraujanti darbo santykių forma, net jei tam tikriems sektoriams ar profesijoms ir veiklos rūšims būdinga sudaryti terminuotas darbo sutartis (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 62 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 106 Kad būtų laikomasi Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunkčio, reikia, kad būtų konkrečiai patikrinta, ar paeiliui sudarytų terminuotų darbo sutarčių arba nustatytų darbo santykių atnaujinimu siekiama patenkinti laikinus poreikius ir ar nacionaline nuostata, kaip antai aptariama pagrindinėje byloje, faktiškai nėra naudojama siekiant patenkinti nuolatinis ir ilgalaikius su personalu susijusius darbdavio poreikius (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 63 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 107 Šiuo tikslu kiekvienu atveju reikia ištirti visas aplinkybes, atsižvelgiant, be kita ko, į su tuo pačiu asmeniu ar tam pačiam darbui atlikti paeiliui sudarytų sutarčių skaičių, kad būtų pašalinta galimybė darbdaviams piktnaudžiauti terminuotomis darbo sutartimis arba terminuotais darbo santykiais, net jei šios sutartys buvo sudarytos arba šie santykiai buvo nustatyti tariamai siekiant patenkinti poreikį turėti pavaduojantį personalą (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 64 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 108 Jei yra „objektyvi priežastis“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, iš esmės nėra piktnaudžiavimo, nebent atlikus bendrą su atitinkamų terminuotų sutarčių ar darbo santykių atnaujinimu susijusių aplinkybių tyrimą paaiškėtų, kad darbas, kurį iš darbuotojo reikalaujama atlikti, tenkina ne vien laikinus poreikius (2014 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Mascolo ir kt.*, C-22/13, C-61/13–C-63/13 ir C-418/13, EU:C:2014:2401, 103 punktas).
- 109 Taigi vien to, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata gali būti pateisinama „objektyvia priežastimi“, kaip ji suprantama pagal nurodytą papunktį, nepakanka tam, kad ji būtų laikoma su juo suderinama, jeigu paaiškėja, jog dėl šios teisės nuostatos taikymo faktiškai piktnaudžiuojama paėliui sudarant terminuotas darbo sutartis (2014 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Mascolo ir kt.*, C-22/13, C-61/13–C-63/13 ir C-418/13, EU:C:2014:2401, 104 punktas).
- 110 Viena vertus, pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos nenumato jokios tokio pobūdžio sąlygos tam, kad būtų galima taikyti nuo bendrosios teisės normų, taikytinų darbo sutartims ir skirtų bausti už piktnaudžiavimą paėliui sudarant terminuotas darbo sutartis, nukrypstančią nuostatą. Kita vertus, pagrindinėje byloje nagrinėjamų darbo sutarčių sudarymas paėliui, atrodo, susijęs ne su laikiniais darbdavio poreikiais, o veikiau su jo įprasto valdymo poreikiais. Be to, pagal įvairias terminuotas darbo sutartis, sudarytas su ieškovais pagrindinėje byloje, ne vienus metus buvo atliktos panašios ar net identiškos užduotys, todėl šie darbo santykiai gali būti suprantami kaip tenkinantys ne laikinus, o priešingai, ilgalaikius poreikius, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 111 Ketvirta, dėl argumento, susijusio su valstybės finansiniais interesais, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad nors valstybės narės socialinės politikos pasirinkimas gali būti grindžiamas su biudžetu susijusiais argumentais ir šie gali daryti įtaką priemonių, kurių ketina imtis valstybė, pobūdžiui ir apimčiai, vis dėlto savaime jie nėra šios politikos tikslas, todėl negali pateisinti jokios piktnaudžiavimo paėliui sudarant terminuotas darbo sutartis prevencijos priemonės pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalį nebuvimo (2018 m. spalio 25 d. Sprendimo *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, 55 punktas).
- 112 Penkta, dėl klausimo, ar būtinybė išduoti tinkamumo patvirtinimą, kurį turi turėti katalikų tikybos mokytojai, kad galėtų dėstyti šį dalyką, gali būti „objektyvi priežastis“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, reikia konstatuoti, kad iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, jog šis patvirtinimas išduodamas tik vieną kartą, t. y. tuo momentu, kai mokyklos administracija pateikia kandidatų sąrašą, neatsižvelgiant, kiek truks atitinkamam katalikų tikybos mokytojui patikėta užduotis. Taigi šio patvirtinimo išdavimas visiems katalikų tikybos mokytojams, neatsižvelgiant į tai, ar su jais sudaryta neterminuota, ar terminuota darbo sutartis, yra, kaip jau minėta šio sprendimo 64 punkte, su katalikų tikybos mokytojams patikėtų užduočių trukme nesusijęs aspektas.
- 113 Be to, tinkamumo patvirtinimo atšaukimas yra darbo santykių nutraukimo priežastis, tiek kalbant apie į nuolatines pareigas paskirtus katalikų tikybos mokytojus, tiek apie tuos, su kuriais, kaip antai ieškovais pagrindinėje byloje, sudarytos tik terminuotos darbo sutartys, todėl tai nėra „objektyvi priežastis“, kaip ji suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį.
- 114 Galiausiai, kadangi tinkamumo patvirtinimo išdavimas nesusijęs su nustatymu priemonių, dėl kurių gali būti pripažinta, kad jomis siekiama teisėtų socialinės politikos tikslų, kaip antai tokių, kuriais siekiama apsaugoti nėštumą, motinystę ar profesinio ir šeimos gyvenimo derinimą, negalima laikyti, kad juo siekiama socialinės politikos tikslo, nes Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktyje esanti sąvoka „objektyvi priežastis“ apima, kaip matyti iš šio

sprendimo 93 punkte primintos jurisprudencijos, tokio tikslo siekimą (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Mascolo ir kt.*, C-22/13, C-61/13–C-63/13 ir C-418/13, EU:C:2014:2401, 92 ir 93 punktai ir juose nurodytą jurisprudenciją).

- 115 Tuo remiantis darytina išvada, kad tinkamumo patvirtinimas nėra „objektyvi priežastis“, kaip ji suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį.
- 116 Taigi su sąlyga, kad nėra „lygiaverčių teisinių priemonių, neleidžiančių piktnaudžiauti“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalį, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas, nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, taikomos valstybiniame katalikų tikybos mokymo sektoriuje, negali užkirsti kelio piktnaudžiavimui paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotas darbo santykius ir už tai nubausti.
- 117 Šiuo klausimu atitinkamos valstybės narės teisminės institucijos privalo užtikrinti Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies laikymąsi ir tai, kad darbuotojai, susidūrę su piktnaudžiavimu paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, vildamiesi, kad ir toliau bus įdarbinti atitinkamame sektoriuje, nebūtų atgrasyti nuo rėmimosi nacionalinėse valdžios institucijose, įskaitant teismus, teisėmis, kurias jie turi dėl to, kad nacionalinės teisės aktais buvo įgyvendintos visos prevencijos priemonės, numatytos Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalyje (2018 m. spalio 25 d. Sprendimo *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, 68 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 118 Konkrečiai kalbant, būtent bylą nagrinėjantis teismas privalo reikšmingas vidaus teisės nuostatas, jeigu buvo piktnaudžiauta paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, kiek tai įmanoma aiškinti ir taikyti taip, kad būtų tinkamai nubausta už šį piktnaudžiavimą ir pašalintos Sąjungos teisės pažeidimo pasekmės (2021 m. vasario 11 d. Sprendimo *M.V. ir kt. (Viešajame sektoriuje paeiliui sudaromos terminuotos sutartys)*, C-760/18, EU:C:2021:113, 69 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 119 Šiuo atveju, kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatose yra bendrosios teisės normų, taikytinų darbo sutartims, kurios skirtos bausti už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, numatant automatinį terminuotos darbo sutarties pakeitimą į neterminuotą darbo sutartį tada, kai darbo santykiai trunka ilgiau, nei numatyta tam tikra trukmė, šių normų taikymas pagrindinėje byloje galėtų būti laikomas tokio piktnaudžiavimo prevencijos priemone, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 5 punktą.
- 120 Šiomis aplinkybėmis vis dėlto reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalis nėra besąlyginė ir pakankamai tiksli, kad asmuo ja galėtų remtis nacionaliniame teisme. Vien pačia Sąjungos teisės nuostata, kuri nėra tiesioginio veikimo, negali būti remiamasi nagrinėjant ginčą, kuriam taikoma Sąjungos teisė, siekiant užkirsti kelią jai prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos taikymui. Todėl nacionaliniam teismui nekyla pareigos netaikyti šiam punktui prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 75 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 121 Tai nurodžius, reikia priminti, kad nacionaliniai teismai, taikydami vidaus teisės aktus, turi juos aiškinti kuo labiau atsižvelgdami į atitinkamos direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas toje direktyvoje numatytas rezultatas, ir laikomasi SESV 288 straipsnio trečios pastraipos (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 76 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 122 Reikalavimas nacionalinę teisę aiškinti taip, kad šis aiškinimas atitiktų Sąjungos teisę, neatsiejamas nuo pačios SESV sistemos, nes tai leidžia nacionaliniams teismams pagal savo kompetenciją užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą nagrinėjant juose iškeltas bylas (2021 m. vasario 11 d. Sprendimo *M.V. ir kt. (Viešajame sektoriuje paeiliui sudaromos terminuotos sutartys)*, C-760/18, EU:C:2021:113, 66 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 123 Žinoma, nacionalinio teismo pareigą aiškinant ir taikant atitinkamas vidaus teisės normas atsižvelgti į direktyvos turinį riboja bendrieji teisės principai, visų pirma teisinio saugumo ir negaliojimo atgal principai, ir ši pareiga negali būti pagrindas aiškinti nacionalinę teisę *contra legem* (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 77 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 124 Pagal Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principą reikalaujama, kad nacionaliniai teismai visus jų kompetencijos sričiai priklausančius veiksmus atliktų atsižvelgdami į visą vidaus teisę ir taikydami joje pripažintus aiškinimo metodus, kad būtų užtikrintas visiškas atitinkamos direktyvos veiksmingumas ir priimtas ja siekiamą tikslą atitinkantis sprendimas (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Obras y Servicios Públicos ir Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, 78 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar toks Sąjungos teisę atitinkantis nacionalinės teisės nuostatų aiškinimas yra įmanomas.
- 125 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti: Bendrojo susitarimo 5 punktas turi būti aiškinamas taip, kad, pirma, pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad valstybinių mokymo įstaigų katalikų tikybos mokytojams netaikomos normos, skirtos nubausti už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, jeigu vidaus teisės sistemoje nenumatyta jokios kitos veiksmingos priemonės, kuria baudžiama už tokį piktnaudžiavimą, ir, antra, būtinybė šiems mokytojams gauti bažnytinės valdžios institucijos išduodamą tinkamumo patvirtinimą, kad galėtų dėstyti katalikų tikyba, nėra „objektyvi priežastis“, kaip tai suprantama pagal šio Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, nes šis patvirtinimas išduodamas vieną kartą, o ne prieš kiekvienus mokslo metus, kai sudaroma terminuota darbo sutartis.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 126 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1999 m. kovo 18 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis, esančio 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB dėl ETUC, UNICE ir CEEP bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis priede, 5 punktas turi būti aiškinamas taip, kad, pirma, pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad valstybinių mokymo įstaigų katalikų tikybos mokytojams netaikomos normos, skirtos nubausti už piktnaudžiavimą paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis, jeigu vidaus teisės sistemoje nenumatyta jokios kitos veiksmingos priemonės, kuria baudžiama už tokį piktnaudžiavimą, ir, antra, būtinybė šiems mokytojams gauti bažnytinės

valdžios institucijos išduodama tinkamumo patvirtinimą, kad galėtų dėstyti katalikų tikybą, nėra „objektyvi priežastis“, kaip tai suprantama pagal šio Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalies a papunktį, nes šis patvirtinimas išduodamas vieną kartą, o ne prieš kiekvienus mokslo metus, kai sudaroma terminuota darbo sutartis.

Parašai.